

Abstrakt

V posledných rokoch dochádza k nevysvetliteľným úpadkom včielstiev *Apis mellifera*. Doteraz nie je známa presná príčina, ktorá tento stav spôsobuje, a preto bol celý tento syndróm nazvaný ako syndróm hromadného výpadku včelstva (anglicky: Colony Collapse Disorder alebo CCD).

Predpokladá sa, že za tým stojí hneď niekoľko príčin, ktorých vzájomné spolupôsobenie tento stav zapríčiňuje. Jedná sa o prítomnosť infekčného agens vo včelstve (parazity, baktérie, vírusy) a zároveň účinok chemických látok (napr. pesticídy), zaťaženie životného prostredia, zmena klimatických podmienok a pod..

SR sa metodicky nezaoberala zvýšeným úpadkom včiel, prebehli len pilotné štúdie a projekty, kde sa dostupnými metódami zisťovala príčina úhynu včiel, zväčša infekčného charakteru. Výsledky neprinesli jednoznačnú odpoveď prečo včiel ubúda.

Každoročná prevalencia *Nosema sp.* v slovenských včelstvách za sledované obdobie predstavovala 22-23%. Následná druhová typizácia *Nosema* ukázala prevahu prítomnosti druhu *Nosema ceranae* v chovoch a zároveň zvyšovanie percenta výskytu tohto druhu u včiel. Kým v roku 2009 to bolo 57 %, v roku 2010 už 67%.

Počet vyšetrení na prítomnosť vírusov bol v období 2006 – 2008 podstatne vyšší, nakoľko sa jednalo prevažne o vzorky z pilotných štúdií a projektov, ktoré sledovali prevalenciu jednotlivých vírusov v chovoch. Vyšetrenia v rokoch 2009 – 2011 pochádzali zo vzoriek zaslaných do laboratória na základe klinických príznakov, problémov vo včelstve, či ako vylúčenie infekčného agens.

Najčastejšie zisťovanými vírusmi boli ABPV (2006-2011), DWV (2006, 2007, 2009 – 2011). Menej často sa diagnostikovali SBV (2007-2009) a KBV (2007).

Tieto získané výsledky sú porovnateľné s výsledkami a zisteniami v okolitých krajinách. Výskyt *Nosema sp.* a vírusových chorôb včiel je podobná ako v Poľsku a Českej republike, či Maďarsku, Rakúsku, Nemecku, Slovinsku.

Potreba metodického, cieleného a plánovaného monitoringu v rámci krajín EÚ je viac ako nutná. Závery projektu EFSA, ktorého schválenie a začatie je naplánované na rok 2012, ukážu situáciu v členských štátoch EÚ. Výsledky by mali pomôcť pri riešení problémových výpadkov včiel nielen v SR a krajinách EÚ, ale budú nápomocné aj pri riešení rovnakej situácie vo svete.

Kľúčové slová: včela medonosná, choroby včiel, laboratórna diagnostika